

Головашова Д. А.,

студентка

Науковий керівник: Майковська В. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Українська інженерно-педагогічна академія

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОСУЧАСНЕННЯ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні та організаційні аспекти використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови у закладах загальної середньої освіти. Виявлено, що інтерактивна технологія навчання характеризується постійною, активною взаємодією всіх учасників освітнього процесу на основі їх рівноправності; здатністю створювати атмосферу доброзичливості, взаємопідтримки та співпраці; спроможністю задовольняти в умовах формування економіки знань освітні потреби дітей «покоління Z» і можуть розглядатись як засіб реалізації окреслених концептуальною реформою «Нова українська школа» завдань. Встановлено і конкретизовано елементи інтерактивної технології викладання англійської мови учням рівня базової середньої освіти. Представлено алгоритм впровадження інтерактивної технології викладання англійської мови у закладах загальної середньої освіти, уточнено доцільні в межах означеної технології методики навчання.

Ключові слова: економіка знань, компетентність, діти «покоління Z», освітня технологія, педагогічна технологія, інтерактивна технологія навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В епоху економіки знань світ орієнтований на постійне продукування інновацій. Водночас, середня освіта не ефективна у розвитку ключових компетентностей, які зробили б учнів спроможними самостійно визначитися із власним майбутнім, приймати самостійні та обґрунтовані рішення при розв'язанні соціально та економічно значущих проблем. Дана суперечність виникає через застосування у закладах загальної середньої освіти традиційних технологій навчання, що у мінливих умовах організації освітнього процесу продукує небажання та невміння вчитися, нівелює бажання власного розвитку, зменшує потяг до освіти та особистісного росту. В умовах економіки знань викладачу на основі традиційних засобів і технологій навчання складно зосереджувати увагу учнів на навчальному контенті, спонукати їх до продуктивного навчального

діалогу. В інноваційному та стрімко мінливому світі XXI ст. традиційні освітні засоби і технології не встигають за запитами прогресивних дітей «покоління Z» (покоління «Internet Generation»), тож сучасна освіта повинна співіснувати в двох стратегіях щодо організації навчання: традиційній й інноваційній. Саме проблемам викладання англійської мови на основі застосування засобів інтерактивних технологій присвячена дана публікація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний освітній процес повинен мати випереджальний характер, створюючи можливості для духовного, інтелектуального, фахового і фізичного розвитку громадян. В умовах економіки знань заклади загальної середньої освіти повинні орієнтуватися перш за все на потреби дітей «покоління Z». Проте традиційна методологія, що й досі панує в Україні, передбачає використання пасивної моделі навчання, в якій учитель абсолютно домінує в інформаційному просторі учня в той час, коли сам учень є лише об'єктом навчально-виховних впливів [6, с. 13]. Використання інтерактивних технологій навчання суперечить ментальності українців і звичним для них психологічним моделям поведінки в сім'ї та школі. Україна відноситься до країн з великою владною дистанцією, де домінує колективізм, відтак природним є панування в аудиторії авторитарного стилю викладання матеріалу дисципліни; як критерій роботи викладача використовується тиша і порядок в аудиторії; в суспільстві та освітньому середовищі цінуються викладачі старшого віку з досвідом і званнями; під час навчання інтелектуальна суперечка не заохочується; більшість завдань передбачають лише одну правильну відповідь; серед студентів домінує принцип «не висовуватися» [6, с. 14]. Застосування інтерактивних технологій навчання руйнує такий усталений порядок і розглядається як інновація. Інтерактивні технології активно досліджуються вітчизняними й зарубіжними науковцями. Розробку елементів інтерактивного навчання здійснено в працях Ш. Амонашвілі, С. Гончарова, Є. Ільїна, С. Лисенкової, В. Сухомлинського, В. Шаталова та ін. [3, с. 314]. Проте досі у науково-методичній літературі виявлена невизначеність з цього питання.

Посилаючись на результати дослідження Н. Коломієць, М. Кузько поняття «інтерактивні методи навчання» розглядає в трактуванні: «...методи навчання, які реалізуються завдяки активній взаємодії учнів і дають змогу на основі внеску кожного з них у спільну справу отримувати нові знання, організувати спільну діяльність, ідучи від окремої взаємодії двох-трьох осіб до широкої співпраці ... колективу» [4]. З урахуванням доробку Ю. Кобюка, дослідниця серед переваг інтерактивних технологій визначає можливість взаємодії не лише на рівні «викладач-студент», але й на рівні «студент-студент» [5], що підвищує ефективність освітнього процесу.

О. Пометун та Л. Пироженко інтерактивну модель навчання визначали як сукупність технологій, розподіливши їх на основі форм навчання на технології кооперативного, колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання і технології відпрацювання дискусійних питань [8]. На жаль, крім згаданої класифікації О. Пометун та Л. Пироженко, аналіз педагогічної літератури не виявив єдино прийнятої класифікації інтерактивних технологій навчання. Результати наукового пошуку не дозволили знайти публікацій, в яких би здійснювалось обґрунтування авторської інтерактивної технології викладання англійської мови у учнів рівня базової середньої освіти. Очевидно, що дана проблема є актуальною в умовах формування економіки знань для задоволення освітніх потреб дітей «покоління Z».

Формулювання цілей статті. В публікації досліджуються теоретичні й організаційні аспекти використання інтерактивних технологій навчання і подається обґрунтування авторської технології як засобу осучаснення викладання англійської мови у закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Концептуальна реформа «Нова українська школа» за мету має виховання громадянина-інноватора, здатного на основі сформованих компетентностей ухвалювати відповідальні рішення за умови дотримання прав людини [7]. Законодавством України компетентність визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що обумовлює здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [9]. Набуття компетентностей передбачається на основі застосування в освітньому процесі діяльнісного та

інтегративного підходів та методу проєктів, що сприятиме набуттю учнями цілісного уявлення про світ, оскільки забезпечить вивчення явищ з точки зору різних наук та спроможність вирішувати реальні проблеми на основі знань з різних дисциплін.

Поставлені концептуальною реформою «Нова українська школа» завдання можуть бути реалізовані при впровадженні інтерактивних технологій навчання, потенціал яких уможливорює: ефективний розвиток загальнолюдських цінностей та норм поведінки; формування здатності цінувати свободу та вміння користуватися нею; спроможність усвідомлювати особисту відповідальність за результати вирішення проблеми; розвиток здатності визнавати і поважати цінності інших людей; формування навичок спілкування та співпраці з іншими людьми; взаєморозуміння і взаємоповагу кожного; виховання толерантності, співчуття, доброзичливості, почуття солідарності та рівності, потягу до піклування про інших; набуття вміння робити вільний та незалежний вибір, що ґрунтується на власних судженнях і висновках, аналізі дійсності, розумінні норм і правил поведінки в суспільстві, повазі до законів [7].

Розглядаючи інтерактивні технології як засіб осучаснення викладання англійської мови, звертаємося до розуміння поняття «технологія». Проведені наукові розвідки дозволили встановити, що технологія являє собою сукупність методів та інструментів для досягнення бажаного результату. Освітня технологія є відкритою педагогічною системою і способом спільної діяльності педагога та учнів, який визначає чітку послідовність дій та перелік запланованих до формування якостей. Беззаперечною є наявність взаємозв'язку між основними елементами технології: метою, змістом, формами, методами, засобами взаємодії учасників педагогічного процесу, результатом та його аналізом. Освітні технології класифікуються на педагогічні, соціально-виховні та інформаційно-комунікаційні технології. Під педагогічними технологіями розуміють систему взаємопов'язаних прикладів, форм та методів організації освітнього процесу, об'єднану єдиною концептуальною основою, цілями та задачами освіти, що створює задану сукупність умов для навчання, виховання і розвитку [10, с. 233-243].

З точки зору Л. Товажнянського та ін., педагогічна технологія – це створена адекватно до потреб і можливостей особистості

і суспільства теоретично обґрунтована освітня система соціалізації, особистісного і професійного розвитку й саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога за використання оптимальних ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога. Сучасна педагогічна технологія дослідниками трактується як система найбільш раціональних шляхів досягнення педагогічної мети, як наукова організація освітнього процесу [10, с. 233-243].

Слово «інтерактив» має іншомовне походження (від англ. «interact», що в перекладі означає «взаємодіяти»). На основі результатів перекладу можна стверджувати, що інтерактивний – це «здатний взаємодіяти з будь-чим/будь-ким, бути в діалозі». Як показує проведений нами аналіз контенту з даної проблеми, на відміну від традиційних, в інтерактивній технології учитель організовує навчання на основі певної системи, прийомів і методів, що базуються на: постійній та активній взаємодії всіх учнів між собою; постійній та активній взаємодії між вчителем та учнями; використанні самооцінки ізворотного зв'язку; рівноправності учителя та учнів в освітньому процесі; розумінні ролі учителя як організатора навчання; пануванні атмосфери доброзичливості, взаємопідтримки та співпраці; активного використання індивідуальної, парної та групової роботи; використанні рольових ігор, спільного розв'язання проблем, моделювання життєвих ситуацій, виконанні дослідницьких проєктів, застосуванні гаджетів та мобільних додатків, інтерактивних дошок тощо [2]. Для конкретизації цілей інтерактивного навчання при викладанні англійської мови нами була використана таксономія цілей за Б. Блумом, представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Систематизатор когнітивних установок за Б. Блумом [1]

Установка	Визначення	Дії учня
Знання	Запам'ятовування специфічної інформації	Реагує, сприймає, згадує, дізнається
Розуміння	Розуміння вивчаемого матеріалу незалежно від іншого матеріалу дисципліни	Пояснює, переводить, показує, інтерпретує

<i>Продовження таблиці 1</i>		
Застосування	Використання методів, концепцій, принципів і теорій в нових ситуаціях	Вирішує нові проблеми, демонструє використання знань, конструює
Аналіз	Розчленування інформації на складові елементи	Обмірковує, розкриває, перераховує, міркує, порівнює
Синтез	Складання цілого з окремих частин	Комбінує, придумує, творить
Порівняльна оцінка	Визначення цінності матеріалів і методів, коли задані цілі, стандарти і критерії	Оцінює, обговорює

Результати проведених розвідок і аналіз власного досвіду роботи у загальноосвітніх навчальних закладах дозволили розробити алгоритм впровадження інтерактивної технології викладання англійської мови учням рівня базової середньої освіти, яка передбачає наявність таких елементів: мети і завдань, змісту і методик навчання, засобів і методик контролю досягнень учнів, корекції змістових і технологічних елементів.

Мета та завдання в даній технології означені як: забезпечити учнів знаннями відповідно до їх рівня; встановити контакт між учителем та учнями, між учнями; досягнути максимально можливого результату у вивченні нового матеріалу; зацікавити учнів процесом навчання і сформуванню в них прагнення до самостійного опрацювання матеріалу. Зміст навчання в означеній технології передбачає: перевірку знань з попередньої теми; теоретичні викладки нового матеріалу; закріплення знань теоретичного матеріалу; виконання практичних завдань, виконання завдань на самостійне опрацювання матеріалу. Важливим елементом технології є взаємодія між учителем та учнями, ефективність якої виражає досягнення бажаних результатів. Як доцільні методики навчання розглядаються: 1) традиційні з елементами інноваційних: (розповідь-пояснення теоретичного матеріалу з використанням електронної дошки; пояснення основних правил; огляд відеоматеріалу; прослуховування аудіо матеріалу; опрацювання підручника); 2) ігрові технології (рольова-ігрова постановка; ігри-вправи; ігри-мандрівки; ігри-змагання). Для навчання засобами гри передбачено застосування імітаційних або

ситуаційних ігор, рольових ігор, ігрових та інтерактивних додатків тощо. Навчання у дискусії в означеній технології здійснюється через застосування вправ «Займи позицію», «Зміни позицію», «Дискусія в стилі ток-шоу», «Дебати», «Метод преси» тощо. Групове навчання організовується через роботу в парах, роботу в малих групах, вправи «Карусель», «Акваріум», «Коло ідей» тощо. Для організації колективно-групового навчання доцільними є мозковий штурм, вправи «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Дерево рішень» тощо. Вправлятися у формуванні лексичних і граматичних навичок технологією передбачено з використанням мобільних додатків «Word wall», «Quiz let», «Live worksheets», «Kahlo», виконуючі вправи як з граматики, так і з лексики.

Контроль як елемент технології передбачає: проведення тестів-завдань; проведення ігрових тестів; проведення опитування на знання теоретичного матеріалу; проведення словникових диктантів або перевірку лексики з використанням навчальних додатків і програм (для прикладу, додаток Zoom). Суть корекції полягає в тому, що після кожної гри робиться аналіз навчальних досягнень учнів, який дозволяє виявити: які методика і прийоми навчання виявилися ефективними в досягненні мети; що не спрацювало й чому; що можна додати, а що видалити з плану уроку; чому можна більше приділити уваги і т. д.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отримані результати дозволяють зробити такі висновки: застосування інтерактивної технології навчання при викладанні англійської мови забезпечує такі напрямки розвитку учня: розвиває мовну і слухову пам'ять; підвищує стилістичну культуру мовлення; вмотивовує значущість і необхідність володіння мовою; формулює базові навички і вміння для подальшого розвитку комунікативної компетентності; виховує зацікавленість культурою, історією, життям людей інших країн; формулює правильність правопису, вимови, перекладу; розвиває здібності учнів до комунікації; формує вміння і навички правильного користування мовою (за допомогою ігрових технологій); розвиває творчі здібності учнів (завдяки рольовим іграм); зацікавлює учнів (за допомогою електронної дошки, гаджетів, ігрових додатків, ігрових технологій).

В публікації неможливо розкрити усі аспекти означеної проблеми. Подальші наукові розвідки пов'язуються нами з напрацюванням

системи засобів впровадження елементів інтерактива в процес вивчення англійської мови у закладах загальної середньої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блум Б. Таксономия образовательных целей: когнитивный аспект. URL: R-kategorizatsii.pdf (ciced.ru) (дата звернення: 20.04.21).
2. Всеосвіта. Національна освітня спільнота. Інтерактивні технології навчання у сучасній школі. URL: vseosvita.ua (дата звернення: 20.04.21).
3. Гончаров С.М., Гурин В.А. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: методичні аспекти: монографія. Рівне: НУВГП, 2008. 626 с.
4. Кузько М. С. Ситуативне моделювання в професійній підготовці майбутніх геологів як педагогічна категорія. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: «Педагогіка, психологія, філософія»*. 2016. Вип. 253. С. 128-134.
5. Кузько М. С. Ситуативне моделювання : посібник для викладачів та студентів геологічних спеціалізацій. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2017. 74 с.
6. Майковська В.І. Інтерактивні технології навчання (на прикладі дисципліни «Торговельне підприємництво»): навч.-метод. посібник / за ред. О. М. Семеног. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 96 с.
7. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 21.04.2021).
8. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>. (дата звернення: 21.04.2021).
10. Товажнянський Л. Л., Романовський О. Г., Бондаренко В. В., Пономарьов О. С., Черваньова З. О. Основи педагогіки вищої школи: навч. посібник. Харків: НТУ «ХП», 2005. 600 с.

Holovashova D. A. Interactive technologies as a means of modernizing teaching English in institutions of general secondary education.

The article is devoted to theoretical and organizational aspects of the use of interactive technologies in the process of teaching English in institutions of general secondary education. It is revealed that interactive learning technology is characterized by constant, active interaction of all participants in the educational process on the basis of their equality; the ability to create an atmosphere of goodwill, mutual support and cooperation; the ability to meet the educational needs of children of "generation Z" in the context of the formation of the economy knowledge and can be considered as a means of implementing the tasks outlined by the conceptual reform "New Ukrainian school". Elements of interactive technology of teaching English to pupils of the basic secondary education are identified and specified. An algorithm for implementing interactive technology of teaching English in institutions of general secondary education is presented, and teaching methods that are appropriate within the framework of this technology are clarified.

Keywords: *knowledge economics, competence, children of "generation Z", educational technology, pedagogical technology, interactive learning technology.*